

SZEGEDI ÍTÉLŐTÁBLA
Pf.II.20.167/2017/6.szám

A Szegedi Ítéltábla Dr. Csitos Eszter ügyvéd által képviselt felperesnek - a Dr. Jakab Zoltán ügyvéd által képviselt alperes ellen szerződés létre nem jöttének megállapítása iránt indított perében a Szegedi Törvényszék 2016. december 12. napján kelt 11.P.20.558/2016/21. számú ítélete ellen a felperes 22. sorszám alatt benyújtott fellebbezése alapján lefolytatott másodfokú eljárásban meghozta a következő

í t é l e t e t:

Az elsőfokú bíróság ítéletét **részben**, az alábbiak szerint **megváltoztatja**.

A felperes által fizetendő elsőfokú eljárási illeték összegét 134 824 (százharmincnégyezer-nyolcszázhuszonnégy) Ft-ra, az alperes által fizetendőt 33 705 (harmincháromezer-hétszázöt) Ft-ra felemeli.

Mellőzi a HIT20060531 számú üzletszabályzat IV.7., IX.2.b., IX.4.a., VIII.1.a., b. és 1., valamint XI.4. pontjai érvénytelenségének megállapítására vonatkozó ítéleti rendelkezést.

Ezt meghaladóan az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy az állami adóhatóság felhívására fizessen meg a Magyar Államnak 201 341 (kettőszázegyezer-háromszáznegyvenegy) Ft fellebbezési eljárási illetéket.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s

A felperes és az alperes jogelődje, a **(alperesi jogelőd neve)** Zrt. (a továbbiakban: alperes) 2008. július 11. napján **(kölcshöz szerződés száma)** számmal jelölt kölcsönszerződést kötöttek egymással, amely alapján az alperes 1 390 000 Ft kölcsönt nyújtott a felperesnek a **(gpjmű frg.rszm.-a)** forgalmi rendszámú KIA Rio típusú gépjármű finanszírozására. Az egyedi szerződésben a felek a mértékadó devizanemet svájci frankban (7. pont), a teljes hiteldíjmutatót 14,96 %-ban (6. pont) határozták meg. Rögzítették a havi törlesztő részletek összegét (20 973 Ft), számát (120 db), esedékességének időpontját és az összes törlesztő részlet összegét (2 516 760 Ft). A kamat- és az árfolyamváltozás (kamatváltozás I. és kamatváltozás II.) elszámolásának módjaként az ún. normál devizakonstrukcióban állapodtak meg (8. pont).

A szerződés 2. pontjában rögzítették, hogy az egyedi szerződésben nem szabályozott kérdéseket a szerződés elválaszthatatlan részét képező, az alperes hitelezési tevékenységére vonatkozó **(üzletszabályzat jelölése)** számú üzletszabályzata (továbbiakban: Üsz.) tartalmazza.

A felperes a 3. pont szerinti nyilatkozatával kijelentette, hogy az egyedi szerződésben, az annak elválaszthatatlan részét képező opciós és adásvételi szerződésben, valamint az üzletszabályzatban foglaltakat megismerte, megértette, és azokat a szerződés aláírásával magára nézve kötelezőnek ismeri el, az üzletszabályzat átvételét a szerződés aláírásával nyugtázza.

Az Üsz. egyebek között az alábbi - a jelen jogvita elbírálása szempontjából releváns - rendelkezéseket tartalmazza:

- I.6. „Normál deviza konstrukció: Amennyiben a mértékadó devizanem nem forint, a Kölcsönbevevő a kamatváltozás I. és II-t a Kölcsönbevevő Hirdetménye szerint köteles megfizetni.”

- I.17.: „Mértékadó devizanem: az egyedi kölcsönszerződésben meghatározott devizanem”

- I.18.c.: „Mértékadó kamatláb: Amennyiben a mértékadó devizanem egyéb (nem forint), úgy a mértékadó kamatláb a londoni bankközi piacon a mértékadó devizanem három havi időtartamra jegyzett, a Reuters Monitor megjelölt oldalán naponta közzétett kínálati referencia kamatláb (három havi LONDON InterBank Offered Rate-LIBOR)

- I.22.: „Árfolyam: a Takarékbank Rt. által a mértékadó devizanemre kiemelt ügyfelek számára jegyzett hivatalos forintban kifejezett árfolyam”

- I.23.: „Rendkívüli árfolyamesemény: Rendkívüli árfolyameseménynek minősül az árfolyam szélsőséges mértékű (25 %-ot meghaladó) növekedése a mértékadó árfolyamhoz képest vagy egyéb, a Magyar Nemzeti Bank mint jegybank által fogantatosított rendkívüli intézkedés (például intervenciós sáv eltolása, egyéb pénzügyi szabályok megváltoztatása), amely a forint árfolyamot a jövőben szélsőségesen befolyásolhatja.”

- I. 25.: „Kamatváltozás:

- a) Kamatváltozás I.: a mértékadó kamatláb pénzügyi piacon bekövetkezett százalékos értékének változása függvényében a hátralévő törlesztő részletek összegét érintő kamatkülönbözet.

- b) Kamatváltozás II. (árfolyamváltozás): a mértékadó árfolyam és a fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam változásának függvényében az alábbi képlet szerint meghatározott kamatkülönbözet:

Kamatváltozás II. = fizetési kötelezettség x ((fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam / mértékadó árfolyam) - 1.

- V.6.: „Amennyiben a kölcsönszerződésben megjelölt „mértékadó devizanem” nem magyar forint (HUF) a kölcsönszerződés deviza alapú szerződés, amely esetben a Kölcsönbevevő vállalja a mértékadó devizanem és a forint közötti árfolyamváltozásból eredő kockázatokat. Az árfolyamváltozás lehetséges mértéke Euró esetében a mindenkori intervenciós sáv nagysága alapján limitálható, míg egyéb devizák esetében további kockázatot jelent az adott deviza és a Euró keresztárfolyamának változása.”

- XI. 1. pont: „Havi fix konstrukció esetén a kölcsönszerződés futamideje a Felek minden egyéb külön jognyilatkozata nélkül meghosszabbodik, a Kamatváltozás I. és II. megfizetésére rendelkezésre álló fizetési határidő időpontjáig. A Kamatváltozás miatti kamatkülönbözetet a Kölcsönbevevő a havi törlesztőrészletekben fizeti meg úgy, hogy a havi törlesztőrészletek összegének mértéke nem változik. A kamatkülönbözet a tőketörlesztés terhére kerül elszámolásra, amelynek arányában a szerződés futamideje módosul. „

- XI.4. pont: „Rendkívüli árfolyam esemény bekövetkezte esetén a Hitelező jogosult az esedékessé vált törlesztő részletekre jutó kamatváltozás II-t, a rendkívüli árfolyamesemény bekövetkeztét követően a kölcsönszerződés futamidejének lejártát megelőzően kiterhelni.”

A kölcsönszerződés megkötésével egyidejűleg a peres felek a kölcsön visszafizetésének biztosítására - felfüggesztő feltétellel - adásvételi szerződést kötöttek, és az alperes javára opciós jogot alapítottak a kölcsönösszegeből vásárolt gépjárműre. Az opciós szerződés 14. és az adásvételi szerződés 13. pontja az Üsz. szabályainak alkalmazására vonatkozó rendelkezést tartalmaz.

Az alperes a kölcsönszerződést 2015. május 26. napján 2015. június 17. napjára felmondta, a szerződés megszűnéséről a 2015. június 17. napján kelt levelében tájékoztatta a felperest, rögzítve, hogy a szerződés megszűnése napján fennálló tartozásának összege 2 334 931 Ft.

Az alperes a kölcsönszerződés alapján a 2014. évi XL. tv. (DH2 tv.) szerinti elszámolást elkészítette, abban az ügyleti kamatláb induló mértékét 14,11 %-ban tüntette fel, az elszámolás felülvizsgálatnak minősül.

A felperes módosított keresetében 473 878 Ft visszafizetésére kérte kötelezni az alperest. Keresetét elsődlegesen arra alapította, hogy a felek között a szerződés nem jött létre, nem volt ugyanis közöttük konszenzus a szerződés deviza alapúságát illetően, mert az alperes nem adott tájékoztatást az árfolyamkockázatról. Előadta, az alperestől nem kapott üzletszabályzatot, ezért az abban szereplő szerződési feltételek egyedileg nem kerülhettek megtárgyalásra, így az nem vált a szerződés részévé, következésképpen tisztességtelenek a kölcsönszerződés 2., 3., 4. és 8., az opciós szerződés 14., és az adásvételi szerződés 13. pontjában szereplő, az Üsz. alkalmazására utaló rendelkezések.

Kereseti kérelme másodlagos jogalapjaként a kölcsönszerződés, valamint - járulékos jellegük miatt - az opciós és az adásvételi szerződés érvénytelenségét jelölte meg arra hivatkozva, hogy a kölcsönszerződés a Hpt. 213. § (1) bekezdés a), b), c), d) és e) pontjába ütközik. Érvélete szerint a kölcsönszerződés csak a kölcsön forintösszegét tartalmazza, annak devizára átszámított összegét nem tünteti fel. Nem rögzíti a THM számításánál figyelembe nem vett költségeket, magának a THM-nek az értékét pedig nem a valóságnak megfelelően tartalmazza, hiszen ügyleti kamatot nem jelöl meg, és az egyéb költségeket „0” forintban szerepelteti. A c) pont kapcsán kifejtette, hogy a szerződésben költségek nem kerültek feltüntetésre, az alperes mégis különböző többletköltségeket számít fel változó összegben. Hivatkozott arra, hogy a Kúria közérdekű perben hozott ítéletében a per tárgyát képező szerződéshez kapcsolódó üzletszabályzat általa megjelölt pontjait érvénytelennek minősítette, és utalt arra, ugyancsak tisztességtelenek az Üsz. VIII.1.c., d., g., i. pontjainak rendelkezései.

Keresete jogi indokainak álláspontja szerint az a jogkövetkezménye, hogy csupán az alperes által nyújtott 1 390 000 Ft kölcsönösszeget köteles visszafizetni kamatmentesen, s mivel összesen 1 863 878 Ft-ot teljesített, a különbözetként jelentkező összeget az alperes köteles visszafizetni a részére a szerződés létre nem jötte esetén jogalap nélküli gazdagodás jogcímén, érvénytelenség esetén pedig a szerződés határozathozatalig történő hatályossá nyilvánításával.

A 2016. december 12. napján tartott tárgyaláson keresetét kiterjesztette és kérte, hogy a bíróság kötelezze az alperest a perbeli gépjármű törzskönyvének a kiadására. Az elsőfokú bíróság a keresetváltoztatást a 21. sorszámú jegyzőkönyvbe foglalt végzésével mint meg nem engedettet a Pp. 146/A. § (6) bekezdése alapján elutasította.

Az alperes érdemi ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte. Állította, az árfolyamkockázatról a felperes a szerződés aláírását megelőzően tájékoztatást kapott, az Üsz. V.6. pontjában az árfolyamváltozásból eredő fizetési kötelezettséget kifejezetten vállalta. Hangsúlyozta, az Üsz. a szerződés részét képezi, annak megismerését, átvételét a felperes aláírásával igazolta, az Üsz. általa megjelölt rendelkezései pedig az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatást szolgálják. Hangsúlyozta, a felek a szerződés valamennyi lényeges tartalmi elemében megállapodtak. Azt nem

tette vitássá, hogy a szerződés nem tartalmazza az ügyleti kamat éves százalékos értékét. Arra az esetre, ha ez alapján a bíróság a szerződés érvénytelenségét állapítaná meg, utalt arra, hogy a szerződés megkötésének időpontjára az érvényessé nyilvánítható (6. szám).

Az elsőfokú bíróság ítéletével a felek között 2008. július 11. napján létrejött **(kölcsönszerződés száma)** számú kölcsönszerződést érvényessé nyilvánította akként, hogy az éves induló ügyleti kamat mértékét 14,11 %-ban állapította meg. Megállapította továbbá, hogy a **(üzletszabályzat jelölése)** számú üzletszabályzat IV.7., IX/2.b., X/4.a., VIII/1.a., b. és 1., valamint XI/4. pontjai érvénytelenek. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. A felperest 25 560 Ft, az alperest 2840 Ft eljárási illeték megfizetésére kötelezte, marasztalta továbbá a felperest az alperes 10 160 Ft-ban meghatározott elsőfokú perköltségében. Határozatának indokolása szerint alaptalannak találta a szerződés létre nem jöttére alapított felperesi hivatkozást. Rámutatott, a felperes személyes előadása során maga nyilatkozott úgy, hogy az eljáró ügyintéző tájékoztatása alapján svájci frank alapú szerződés megkötéséről döntött, ami igazolja, hogy a felperes ilyen típusú szerződést kívánt kötni, így a szerződés deviza alapúsága tekintetében a felek között a konszenzus fennállt. Megállapította, az alperes szerződéskötéskor hatályos üzletszabályzata általános szerződési feltételnek minősül, így azt a felek egyedileg nem tárgyalták meg. Rámutatott, a felperes írásbeli nyilatkozatában elismerte, hogy az üzletszabályzat tartalmát megismerte, átvette, tehát az alperes lehetővé tette annak megismerését, ezért a perben alkalmazandó 1959. évi IV. tv. (1959-es Ptk.) 205/B. § (1) bekezdése alapján az Üsz. a szerződés részévé vált. Kiemelte, a kölcsönszerződés forintban rögzíti a kölcsön és a törlesztő részletek összegét, az Üsz. I.17., I.22., I.24., I.25.a., b., c.) pontjai azonban tartalmazzák azt az átszámítási módot, amely alapján azok CHF-ben is meghatározhatók. Tényként állapította meg, hogy a felek az ügyleti kamat fizetésében megállapodtak, függetlenül attól, hogy a szerződés maga az ügyleti kamat éves százalékos értékét nem tünteti fel, hiszen az összes törlesztő részlet összege meghaladja a kölcsön összegét. Kifejtette, külön kockázatfeltáró nyilatkozat nem készült ugyan, azonban a szerződés és az üzletszabályzat megjelölt rendelkezéseiből (normál deviza konstrukció, mértékadó devizanem, Üsz. I.17., I.20., I.22., I.23., I.24., I.25.b., c., V.6.) gondos átolvasás és megfelelő értelmezés mellett egyértelműen felismerhető volt, hogy a szerződés árfolyamkockázattal jár, a Hirdetmény pedig tartalmazza, hogy az árfolyamváltozásból eredő fizetési kötelezettséget az alperes hogyan terheli ki. Hangsúlyozta, az a körülmény, hogy a felperes a szerződést illetve az üzletszabályzatot nem olvasta el alaposan, az alperes terhére nem eshet. Mindebből azt a következtetést vonta le, hogy a felperes az árfolyamkockázatról a szükséges tájékoztatást megkapta, így az annak viselésére vonatkozó szerződési feltételek tisztességtelensége nem vizsgálható.

Rámutatott, a kölcsönszerződés 2. és 3. pontjának rendelkezése nem minősül általános szerződési feltételnek, ezért az nem lehet tisztességtelen.

Nem találta megállapíthatónak a „mértékadó devizanem: CHF és a „normál deviza konstrukció” szerződéses kikötések érvénytelenségét sem, utalva arra, hogy ezek a deviza alapúsághoz kapcsolódó fogalmak.

Egyetértett azzal a felperesi állásponttal, hogy a THM-ben az árfolyamrás illetve az ügyleti kamat egyaránt tükröződik, és az árfolyamrásra vonatkozó feltételek érvénytelensége a THM mértékét befolyásolja, hangsúlyozta ugyanakkor, hogy ez a sérelem az elszámolási törvénnyel orvoslásra került.

A felperes által a 10. sorszámú beadványában felsorolt üzletszabályzati pontok közül a rendelkező részben megjelöltek tisztességtelenségét állapította meg, a VIII.1.c), d), g) és i) pontokat illetően pedig arra az álláspontra helyezkedett, hogy azok az 1959-es Ptk. 525. § (1) bekezdés c), d) és 525. § (2) bekezdés a) és c) pontjában írt rendelkezéseknek megfelelőek.

A Hpt. 213. § (1) bekezdésére alapított érvénytelenség körében kifejtette, a kölcsön és a törlesztő részletek összege devizában való meghatározásának a hiánya nem eredményezi a szerződés

érvénytelenségét. Utalt arra, hogy a szerződés a THM-et feltünteti, a költségek, díjak pedig az üzletszabályzatban és a Hirdetményben kerültek meghatározásra. Kiemelte, az üzletszabályzat módosítására vonatkozó XII.1. pont tisztességtelen szerződési feltétel, egyebekben viszont a szerződés nem tartalmaz egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó jogot, a fizetési kötelezettségnek, s egyben a törlesztő részleteknek az ügyleti kamat és az árfolyam változása miatti módosulása pedig nem egyoldalú szerződésmódosítás. Megállapította, hogy a szerződés nem tartalmazza az ügyleti kamat éves százalékos értékét, ez okból a szerződés a Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pontja alapján érvénytelen, az érvénytelenségi okot azonban a felülvizsgált elszámolásban szereplő induló ügyleti kamat értékének feltüntetésével kiküszöbölhetőnek ítélte. Utalt arra, hogy a felek kamatban való megállapodása megállapítható, csupán annak szerződésben való rögzítése maradt el. Mellőzte a felperes írásszakértő kirendelésére vonatkozó bizonyítási indítványát, álláspontja szerint ugyanis nem volt jelentősége annak, hogy a finanszírozási kérelmet a felperes írta alá vagy sem.

A felperes fellebbezésében elsődlegesen az elsőfokú ítélet megváltoztatását kérte: elsődlegesen akként, hogy a bíróság állapítsa meg, miszerint a felek között a kölcsönszerződés nem jött létre, másodlagosan pedig, hogy az alperessel szemben tartozása nem áll fenn. Kérte továbbá az alperest a gépjármű törzskönyvének a kiadására kötelezni. Másodlagos fellebbezési kérelme az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésére és az elsőfokú bíróságnak új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítására irányult. Érvelése szerint nincs akadálya, hogy a szerződés létre nem jötténe kapcsán kizárólag megállapítást kérjen, mivel a létre nem jött szerződés kontraktuális joghatás kiváltására nem alkalmas, így annak levonható jogkövetkezménye nincs. A jogalap nélküli gazdagodás nem jogkövetkezmény, hanem önálló kereset, amely a szerződés létre nem jöttének megállapítása iránti keresettel keresethalmazatként terjeszthető elő. Az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződés határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítását kérte az elsőfokú eljárásban kifejtett indokai alapján. Kiemelte, hogy a kamatban való megállapodás hiányában az alperessel szemben tartozása nem áll fenn, hiszen az alperes által nyújtott 1 390 000 Ft kölcsönösszeghez képest 1 863 878 Ft-ot már visszafizetett. Álláspontja szerint a szakértői vélemény beszerzése nem lett volna mellőzhető, mivel a finanszírozási kérelmet, amely a kockázatfeltárára, az árfolyam megjelölésre, a törlesztő részletekre és az ügyleti kamatra vonatkozó rendelkezéseket is tartalmaz, nem írta alá, így nem tudta mit takar a „deviza alap”, és nem tudott a kamat mértékéről sem. Sérlemelte, hogy az elsőfokú bíróság az általa előadott tényeket és jogi érveit teljes egészében figyelmen kívül hagyta, és a szerződést az ügyleti kamat pótlásával érvényessé nyilvánította bizonyítás lefolytatása nélkül. Hangsúlyozta, a kamat mértéke az alperes által a perben megjelölt 14,11 %-hoz képest a finanszírozási kérelemben 13,21 %-ban, az elszámolásban 9,72 %-ban került feltüntetésre, az alperes által készített elszámolási mód szerint pedig 8,1 %. Véleménye szerint az eltérő kamatmértékek azt igazolják, hogy a kamat nem számítható ki. Utalt arra, a 14,11 % kamatérték csak a törvényi elszámolás kimutatásában, az alperes birtokában lévő dokumentumokban szerepel.

Továbbra is állította, hogy az üzletszabályzat rendelkezései nem váltak a szerződés részévé egyedi meg tárgyaltság hiányában.

Hivatkozása szerint az elsőfokú bíróság tévesen állapította meg azt is, hogy az üzletszabályzat tartalmának megismerésére vonatkozó 2. és 3. szerződési pont nem minősül általános szerződési feltételnek.

Kifogásolta, hogy bár az elsőfokú bíróság maga is megállapította, hogy a THM nem valós, ennek ellenére - amiatt, hogy az árfolyamrésre vonatkozó rendelkezések tekintetében a szerződés reparálásra került -, nem találta megállapíthatónak ezen okból a szerződés érvénytelenségét.

Megítélése szerint a kölcsön és a törlesztő részletek összege az elsőfokú bíróság álláspontjával szemben nem számítható ki, sem az elsőfokú bíróság, sem pedig az alperes nem jelölte meg az ennek alapjául szolgáló szerződési rendelkezéseket.

Álláspontja szerint „jogellenes” döntést hozott az elsőfokú bíróság a Hpt. 213. § (1) bekezdés d) pontjában ütközés tekintetében is, hiszen az ún. DH törvények valamennyi deviza alapú szerződés tekintetében rögzítették az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó rendelkezések tisztességtelenségét.

Hangsúlyozta, a kamat százalékban kifejezett értékének a feltüntetése olyan kötelező tartalmi eleme a szerződésnek, amely tekintetében az érvénytelenség megállapítása nem mellőzhető.

Sérelmezte, az elsőfokú bíróság nem értékelte azt a tényt, miszerint maga az alperes is elismerte, hogy nem volt kockázatfeltárás, továbbá, hogy a szerződésen szereplő dátum nem valós, a hitelügyintéző a szerződés aláírásakor nem volt jelen.

Kiemelte, az elsőfokú bíróság félremagyarázta a felperesnek a törlesztő részletek egy-két ezer forint változása kapcsán tett nyilatkozatát, az ugyanis nem az árfolyamkockázat körében való tájékoztatás során, hanem a havi fix és a normál konstrukció választása körében hangzott el.

Érvelése szerint nem lett volna mellőzhető a törzskönyv kiadására vonatkozó kereseti kérelmének az elbírálása, egyrészt ugyanis e kereseti kérelme nem keresetváltoztatás, hanem kereset-kiterjesztés, másrészt a keresetváltoztatás Pp. 146/A. § (4) bekezdésében foglalt feltétele is fennáll, mivel a per során jutott tudomására, hogy a Kúria a törzskönyv kiadása iránti eljárásokban elvi jelentőségű határozatot hozott a Pfv.V.21.971/2015/6. számú ítéletével.

Az alperes fellebbezési ellenkérelmet nem terjesztett elő.

A fellebbezés **alaptalan.**

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, abból nagyjából helytálló jogi következtetésekre jutott. A fellebbezésben foglaltakra figyelemmel az ítéletábra kiemeli az alábbiakat.

A szerződés létre nem jötte

A felperes elsődleges fellebbezési kérelmében a kölcsönszerződés létre nem jöttének megállapítását kérte. Erre az elsőfokú eljárásban - a fellebbezésében írtakkal megegyező tényekre alapítottnan - marasztalási keresete jogi indokaként hivatkozott. A Pp. 146. § (5) bekezdés b) pontja értelmében nem minősül keresetváltoztatásnak, ha a fél teljesítés helyett megállapítást követel. Eljárásjogi korlátot jelent azonban a Pp. 123. §-ában írt feltételek teljesülése. A Pp. 123. §-a szerint megállapításnak akkor van helye, ha az a felperes jogainak az alperessel szemben való megóvása végett szükséges, és a felperes a jogviszony természeténél fogva vagy a kötelezettség lejártának hiányában vagy valamely más okból teljesítést nem követelhet. A perbeli esetben egyik jogszabályi feltétel sem áll fenn. A következetes bírói gyakorlat szerint ugyanis valamely lényeges feltételben való megállapodás hiányában létre nem jött szerződés esetén, ha a felek részéről teljesítés történt, a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint kell elszámolni (BH1996. 163, BH1981. 370). A felperes tehát a szerződés létre nem jöttére hivatkozással kérheti az alperes részére jogalap nélkül teljesített szolgáltatásának a visszatérítését, azaz követelhet teljesítést. Mindezen túl a megállapítási kereset további feltétele, nevezetesen a felperes jogainak alperessel szembeni megóvásának a szükségessége is hiányzik. A felperes ugyanis az alperes vele szembeni igényérvényesítése esetén védekezésként hivatkozhat a szerződés létre nem jöttére, a keresettel szembeni védekezésként felhozható igény pedig nem érvényesíthető önálló megállapítási keresetként (BDT2009. 21432/I.).

Lényeges ugyanakkor, hogy ha a perben eziránt kétség merül fel, a bíróságnak először - akár hivatalból is - a szerződés létre jöttéről vagy létre nem jöttéről kell állást foglalnia (2/2010. (VI.

28.) PK vélemény 6.a. pontjához fűzött indokolás), amely kötelezettség a másodfokú bíróságot is terheli. Ezért az ítéletábra a felperes e körben tett előadását érdemben vizsgálta.

A szerződés létrejöttéhez a feleknek a lényeges, valamint a bármelyikük által lényegesnek minősített kérdésekben való megállapodása szükséges. Abban az esetben, ha valamely szerződés általános szerződési feltételek alkalmazásával jön létre, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: 1959-es Ptk.) 205. § (1) bekezdése és 205/B. § (1) bekezdése alapján a szerződés egyedileg megtárgyalt kikötései és az általános szerződési feltételek együttesen alkotják a szerződést (BDT2014. 3107). Az 1959-es Ptk. az általános szerződési feltétel formájában meghatározható szerződési kikötések körét nem korlátozza, így nincs akadálya annak, hogy akár a főszolgáltatással kapcsolatos, akár a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötések általános szerződési feltételként váljanak a felek szerződésének részévé.

Minderre figyelemmel a felperes érvelése kapcsán az ítéletábrának mindenekelőtt abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy az Üsz. a szerződés részévé vált-e. A perben nem volt vitatott, hogy az üzletszabályzat rendelkezései általános szerződési feltételnek minősülnek. Az 1959-es Ptk. 205/A. § (1) bekezdése értelmében egy szerződési feltétel akkor minősül általános szerződési feltételnek, ha az egyik fél egyoldalúan, több szerződés megkötése céljából a másik fél közreműködése nélkül határozza azt meg. Az egyedi megtárgyaltság hiánya tehát éppen az általános szerződési feltételként való minősülés kritériuma. Annak, hogy az általános szerződési feltétel a szerződés részévé váljon, a 205/B. § (1) bekezdésében írt feltételek megvalósulása szükséges, nevezetesen, hogy az általános szerződési feltétel alkalmazójával szerződő másik fél számára az üzletszabályzat megismerhető legyen, és azt el is fogadja. Az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy a felperes ezt elismerte az aláírásával ellátott egyedi szerződést tartalmazó teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalt nyilatkozatával. Alaptalanul kifogásolja a felperes, hogy az elsőfokú bíróság az e nyilatkozatot rögzítő szerződési pontok tisztességtelenségét nem állapította meg. A szerződés ugyanis meghatározott személyek között - azok kölcsönös és egybehangzó akaratnyilatkozatával - keletkező jogviszony, amelyből kötelezettség származik meghatározott szolgáltatás teljesítésére és jogosultság annak követelésére (1959-es Ptk. 198. § (1) bekezdés, 205. § (1) bekezdés). E fogalom-meghatározásból következően szerződéses feltételnek a szerződés tartalmát jelentő jogok gyakorlására és kötelezettségek teljesítésére vonatkozó szerződési kitétel minősül. Az üzletszabályzat átvételére illetve megismerésére, megértésére, elfogadására vonatkozó nyilatkozat egyrészt nem a felek kölcsönös és egybehangzó akaratnyilatkozata, hanem a felperes egyoldalú nyilatkozata, másrészt a szerződő felek számára nem határoz meg sem jogokat, sem kötelezettségeket, következésképpen nem tekinthető általános szerződési feltételnek, ezért helytállóan foglalt állást akként az elsőfokú bíróság, hogy annak tisztességtelensége nem vizsgálható.

Lényeges továbbá, hogy - az üzletszabályzat átvételét elismerő felperesi nyilatkozatot is tartalmazó - egyedi szerződés - a felperes által sem vitatottan - teljes bizonyító erejű magánokiratban került rögzítésre. A Pp. 196. § (1) bekezdése szerint a teljes bizonyító erejű magánokirat - az ellenkező bizonyításáig - teljes bizonyítékul szolgál arra, hogy a kiállítója az abban foglalt nyilatkozatot megtette, elfogadta vagy magára nézve kötelezőnek ismerte el. Ennek megfelelően a felperesnek kellett volna bizonyítania, hogy nyilatkozatától eltérően az üzletszabályzatot nem kapta meg, illetve nem volt módja az abban foglaltakat megismerni. A felperes azonban ezt nem tudta igazolni, épp ellenkezőleg, maga adta elő, hogy az üzletszabályzat átvételét elismerő nyilatkozatát is tartalmazó kölcsönszerződést annak aláírását megelőzően elolvasta, azt pedig, hogy az ott írtakkal szemben nem kapott üzletszabályzatot, határozottan maga sem állította. Mindezekre figyelemmel az alperes egyedi szerződésben megjelölt üzletszabályzata a perbeli kölcsönszerződés részét képezi, az abban

foglalt feltételek az egyedi szerződés rendelkezéseivel együttesen határozzák meg a felek szerződésének tartalmát.

Annyiban helytálló a felperes álláspontja, hogy az elsőfokú bíróság álláspontjától eltérően a HITGd/2009.08.01. számú üzletszabályzat nem vált a szerződés részévé, mivel az Üsz. XII. pontjának az üzletszabályzat módosítására vonatkozó rendelkezésének, mint tisztességtelen feltételnek az érvénytelenségét a Szegedi Törvényszék a 13.P.21.224/2012/35. számú határozatában megállapította, amely döntését a Szegedi Ítéltábla a Pf.II.20.961/2014/3. számú ítéletével helybenhagyta. Emellett a HITGd/2009.08.01. számú üzletszabályzat nem vitásan általános szerződési feltételnek minősülő kikötéseket tartalmaz, ezért az az 1959-es Ptk. 205/B. § (1) bekezdése szerint csak akkor válik a szerződés részévé, ha alkalmazója lehetővé tette, hogy a másik fél annak tartalmát megismerje, és ha azt a másik fél kifejezetten vagy ráutaló magatartással elfogadta. Erre azonban az alperes maga sem hivatkozott. Mindebből az következik, hogy a perbeli jogvitát a szerződéskötéskor hatályos Üsz. rendelkezései alapján kell elbírálni.

Az előzőekben már írtak szerint a szerződés létrejöttéhez a feleknek a lényeges, valamint a bármelyikük által lényegesnek minősített kérdésekben való megállapodása szükséges. Visszterhes szerződés esetén mindenképpen lényeges tartalmi elem a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás meghatározása. A kölcsönszerződésnél - az 1959-es Ptk. 523. § (1) bekezdése szerint - a hitelező által nyújtott szolgáltatás a szerződésben meghatározott pénzösszeg adós rendelkezésére bocsátása, az adóst terhelő ellenszolgáltatás pedig a kölcsön összegének szerződés szerinti visszafizetése. Ennek megfelelően a kölcsönszerződés létrejöttéhez a feleknek meg kell állapodniuk egyrészt a hitelező által folyósítandó kölcsön összegében, másrészt az adós visszafizetési kötelezettségében. Bankkölcsön szerződés esetén az adós kamat fizetésére köteles (1959-es Ptk. 523. § (2) bekezdés), így az adós által teljesítendő ellenszolgáltatást úgy kell meghatározni, hogy az az ügyleti kamatot is tartalmazza. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a szerződésben feltétlenül rögzíteni kell az ügyleti kamatláb megjelölését. Jelen esetben tény - ahogyan azt az elsőfokú bíróság is helyesen megállapította - hogy a felperes által fizetendő ellenszolgáltatás szerződésben meghatározott induló mértéke, azaz a törlesztő részletek összege meghaladja a kölcsön összegét, ez pedig igazolja az ügyleti kamatban való megállapodást. Mindezt nem érinti, hogy a törlesztő részletek a tőkén és a kamaton felül esetlegesen az adós részéről teljesítendő egyéb fizetési kötelezettségeket is tartalmaznak.

A jelen ügyben a szerződés létrejötte szempontjából a fentiekén túl lényeges kérdésnek tekintendő a deviza alapú konstrukcióban történő elszámolás is. A felperes álláspontjától eltérően azonban ebben a kérdésben is megállapítható a felek közötti konszenzus létrejötte. Ezt juttatják ugyanis kifejezésre a perbeli szerződésben a mértékadó devizanemnek forinttól eltérő devizanemben, CHF-ben történő meghatározása, a normál devizakonstrukcióban történő elszámolásra vonatkozó megállapodás (8. pont), valamint az Üsz. I.17., I.22., I.23., I.24., I.25.b. és V.6. pontjának a tényállásban ismertetett tartalmú rendelkezései.

A felek szerződése tehát valamennyi lényeges feltételben való megállapodást tartalmazza: abban a felek feltüntették a kölcsön összegét, és meghatározták a felperes által teljesítendő ellenszolgáltatást is akként, hogy megjelölték a visszafizetendő összes törlesztő részletet és azok összegét azzal, hogy a felperes egyedi szerződésben összecszerően megjelölt fizetési kötelezettsége a futamidő alatt az Üsz. I.25. pontjában részletezettek szerint a svájci frank LIBOR kamata mint referencia kamat, valamint a forint svájci frankhoz viszonyított árfolyama változásának függvényében módosulhat.

Helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság azt is, hogy a felek szerződése megfelel az 1996. évi CXII. tv. (a továbbiakban: Hpt.) szerződéskötéskor hatályos 213. § (1) bekezdése per tárgyává tett valamennyi rendelkezésének.

Hpt. 213. § (1) bekezdés a), e) pont: kölcsön összege és törlesztő részletek CHF-ben való meghatározásának hiánya

A peres felek szerződése - amint azt az elsőfokú bíróság is helyesen megállapította - deviza alapú kölcsönszerződés, amelynek lényege, hogy az adós tartozása devizában keletkezik, a kölcsön folyósítására és a törlesztésére pedig forintban került sor, azaz az ún. kirovó és lerovó pénznem eltér egymástól, a kirovó pénznem deviza, a lerovó pedig forint. A felek a szerződés megkötésekor a kölcsönösszeg meghatározása során két módot választhatnak: vagy az érintett devizanemben jelölik meg pontosan, összegszerűen a kölcsön összegét (ebben az esetben a folyósítás időpontjában irányadó árfolyamtól függ, hogy ténylegesen milyen forint összeg kerül az adós részére átadásra), vagy azt a forint összeget jelölik meg, amelynek a folyósítás időpontja szerinti árfolyamon az adott devizanemre átszámított összege az adós kirovó pénznemben meghatározott tartozása. Mindkét mód alkalmas a kiírt tartozás egyértelmű meghatározására (6/2013 Polgári jogegységi határozat III/1. pont).

A felperes álláspontjától eltérően tehát nem szükséges, hogy maga a kölcsönadott, folyósított összeg, illetve a törlesztések összege devizában meghatározva tételesen szerepeljenek a szerződésben, hanem az is elégséges, ha azok a szerződés rendelkezései alapján kiszámíthatók. Ezzel egyezően foglalt állást a Kúria az 1/2016. Polgári jogegységi határozatában, amelynek 1. pontja rögzíti: a deviza alapú fogyasztási és lakossági kölcsönszerződés abban az esetben is megfelel a Hpt. 213. § (1) bekezdés a) pontja által előírt követelményeknek, ha az írásba foglalt szerződés - ide értve az annak szerződéskötéskor részévé vált általános szerződési feltételeket is - a kölcsön összegét forintban (lerovó pénznem) határozza meg, feltéve, hogy az így meghatározott kölcsönösszeg devizában (kirovó pénznem) kifejezett egyenértéke pontosan kiszámítható az átszámítás szerződésben rögzített későbbi időpontjában, ennek hiányában a folyósításkor, az akkor irányadó árfolyam figyelembevételével. Jelen esetben az egyedi szerződés egyértelműen rögzíti a kirovó pénznemet (CHF), a lerovó pénznemben, azaz forintban folyósítandó kölcsön összegét, az üzletszabályzat I.22. pontja alapján pedig pontosan kiszámítható volt ennek a kirovó pénznemben, azaz CHF-ben meghatározható összege a folyósítás időpontjában, ezáltal a felperes svájci frankban megjelenő tartozása.

Lényeges emellett, hogy a perbeli szerződés a kölcsön összegének a kirovó és a lerovó pénznem közötti átszámítása során kétnemű (vételi és eladási) árfolyam alkalmazását írta elő, a 2014. évi XXXVIII. törvény (DH1 tv.) viszont megdönthetetlen törvényi vélelmet állított fel a különmemű devizaárfolyamok egyedileg meg nem tárgyalt, illetve általános szerződési feltételkénti kikötésének és alkalmazásának a tisztességtelensége mellett, kimondva azok semmisségét. A törvény 3. § (2) bekezdése pedig úgy rendelkezett, hogy a semmisségük folytán „kihulló rendelkezések” helyébe mind a folyósítás, mind a törlesztés tekintetében a Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: MNB) hivatalos deviza árfolyamának alkalmazására irányuló rendelkezés lép a 3. § (3) bekezdésében meghatározott - jelen ügyben nem irányadó - kivételekkel. Mindebből következően a perbeli szerződés tartalmát a forintban meghatározott kölcsönösszeg CHF-re történő átszámítása során alkalmazandó árfolyam tekintetében a DH1 törvény 3. § (1) és (2) bekezdése ex tunc, azaz a szerződéskötés időpontjára visszamenő hatállyal módosította, amely módosított tartalom alapján a kölcsön CHF-re átszámított összege egyértelműen kiszámítható (a kölcsön összege szorozva a CHF folyósítás napján érvényes MNB hivatalos árfolyamával). Ez irányadó a törlesztőrészletek tekintetében is (1/2016. PJE 2. pont).

Minderre figyelemmel bár nem számszerűen, de a szerződés rendelkezései alapján kiszámítható módon meghatározásra került a kölcsön és a törlesztő részletek összege devizában is, így a szerződés megfelel a szerződéskötéskor hatályos 1996. évi CXII. törvény (Hpt.) 213. § (1) bekezdés a) és e) pontjában előírt követelménynek, hiszen tartalmazza a szerződés tárgyát (a kölcsön összegét), a törlesztő részletek számát, összegét, és a törlesztési időpontokat is.

Hpt. 213. § (1) bekezdés b) pont

Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a felek szerződése rögzíti az éves százalékban kifejezett teljes hiteldíjmutatót, ezért az megfelel a Hpt. 213. § (1) bekezdés b) pontjában írtaknak. A felperes a szerződés érvénytelenségét e körben arra alapította, hogy az nem a „valós” teljes hiteldíjmutatót rögzíti, mert annak számítása során az alperes figyelembe vette az árfolyamrést, amelynek alkalmazása tisztességtelen. A teljes hiteldíjmutató feltüntetésének célja, hogy az ügyfelek az egyes pénzügyi szolgáltatók ajánlatait összehasonlítva dönthessenek, és a számukra legkedvezőbbet választhassák ki. Ha a teljes hiteldíjmutató nem az ügylet tényleges terheit mutatja, az nem a szerződés semmisségét eredményezi, hanem akarat hiánya miatt (1959-es Ptk. 210. § (1) és (4) bekezdés) a szerződés megtámadására adhat alapot. A felperes azonban erre alapítottnak a szerződést nem támadta meg. Azt csupán megjegyzi az ítélet, hogy az árfolyamrész figyelembevétele miatt az alperes a THM-et magasabb értékben határozta meg. Az árfolyamrészre vonatkozó szerződési feltételek tisztességtelensége folytán az ennek figyelmen kívül hagyásával meghatározott „helyes” THM alapján így az lenne megállapítható, hogy a felperes fizetési terhei kisebbek a szerződésben rögzített THM szerintinél.

Hpt. 213. § (1) bekezdés c) pont

A Hpt. 213 § (1) bekezdés c) pontja alapján a fogyasztási, lakossági kölcsönszerződések esetében nem mellőzhető a kamat éves százalékos értékének szerződésben való feltüntetése, ennek elmulasztása a szerződés semmisségét eredményezi. Nem vitás tény, hogy a perbeli szerződés az ügyleti kamatot nem tartalmazza, így a felperes megalapozottnak hivatkozott arra, hogy e hiányosság következtében a szerződés érvénytelen. Nincs jelentősége annak, hogy az ebből a hiányosságból fakadó érvénytelenségi ok a szerződés egészének semmisségét, vagy csupán annak részleges érvénytelenségét eredményezi. Mivel az érvénytelenség oka egy hiányosság, nyilvánvalóan nem alkalmazható az érvénytelenségnek az a legalapvetőbb következménye, hogy az érvénytelen szerződéshez (szerződési feltételhez) joghatás nem fűződik, arra jogosultságot, vagy követelést alapítani nem lehet. A kamat éves százalékos értéke meghatározásának hiányából eredő érvénytelenség esetén az érvénytelenség 1959-es Ptk. 237. §-ában meghatározott „további” jogkövetkezményei alkalmazhatók, ennek megfelelően a DH2 tv. hatálya alá tartozó szerződések, így a perbeli kölcsönszerződés esetében - a körülményektől függően sor kerülhet a szerződés hatályossá, vagy érvényessé nyilvánítására (DH2 tv. 37. § (1) bekezdés).

Hpt. 213. § (1) bekezdés d) pont

A felek szerződése az alperes számára nem biztosít egyoldalú szerződésmódosítási jogot. A szerződés rendelkezéseiből kitűnően az adós fizetési kötelezettsége a referencia kamat és az árfolyam változásának a függvénye. Ezek változása és a változás felperes fizetési kötelezettségeit érintő hatása az alperestől független külső körülmények eredményeként következik be, nem pedig az alperes döntése alapján. A szerződés rendelkezései közül az Üsz. V.5. pontja minősíthető olyan kikötésnek, amelyik az alperes számára biztosíthat egyoldalú szerződésmódosítási jogot. Ez a rendelkezés a 2014. évi XXXVIII. tv. (a továbbiakban: DH1 tv.) 4. § (2) bekezdése értelmében semmis, kivéve, ha az alperes a 6. § (1) bekezdése alapján indított perben sikeresen megdöntötte a tisztességtelenség 4. § (1) bekezdésén alapuló vélelmét. Ebből következően, ha az alperes nem

indított pert, a DH1 tv., ha indított peres eljárást, az abban hozott erga omnes hatályú ítélet a továbbiakban már nem vitatható módon eldöntötte az Üsz. V.5. pontja semmisségének kérdését. Mindennek azonban a perbeli jogvita eldöntése szempontjából nincs jelentősége, tekintettel arra, hogy a kereset elbírálása nem tette szükségessé a peres felek közötti elszámolás elvégzését, s így annak vizsgálatát sem, hogy az alperes az Üsz. V.5. pontja alapján terhelte-e ki díjakat vagy költségeket a felperesre, ha igen, jogszerűen számította-e fel azokat.

A felperes hivatkozott arra, hogy az alperes a szerződésben fel nem tüntetett többletköltségeket számít fel. E hivatkozás a szerződés érvényességét nem érinti, az ugyanis, hogy az alperes a szerződésben nem szereplő költségeket felszámít, szerződésszegésnek minősülhet, így az az elszámolásra tartozó kérdés.

Árfolyamkockázatról való tájékoztatás hiánya

A felperes a fellebbezésében változatlanul arra hivatkozott, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozóan az alperestől tájékoztatást nem kapott, emiatt a szerződés egésze érvénytelen. A 2/2014. PJE határozat 1. pontja szerint a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezésének tisztességtelensége, amely szerint az árfolyamkockázatot korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, csak akkor vizsgálható és állapítható meg, ha az általánosan tájékozott, ésszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó számára annak tartalma a szerződéskötéskor - figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is - nem volt világos, nem volt érthető. Abban az esetben, ha a szerződés szövegéből és a pénzügyi intézmény által nyújtott tájékoztatásból egyértelműen felismerhető volt az „átlagos fogyasztó” mércéjén keresztül megítélt konkrét fogyasztó számára, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül kizárólag őt terheli, és hogy az árfolyam ránézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa, a vizsgált kikötés tisztességtelenségét az 1959-es Ptk. 209. § (5) bekezdésében foglaltakra tekintettel nem lehet megállapítani.

Kétségtelen, hogy a szerződéskötés időpontjában hatályos Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdésének rendelkezése értelmében a lakossági ügyféllel kötött devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén a pénzügyi intézménynek fel kellett tárnia a szerződéses ügyletben az ügyfelet érintő kockázatot, amelynek tudomásul vételét az ügyfélnek aláírásával kellett igazolnia, a kockázatfeltáró nyilatkozatnak tartalmaznia kellett az árfolyamkockázat ismertetését, valamint annak a törlesztő részletre gyakorolt hatását. Tény, hogy a perbeli esetben ilyen külön kockázatfeltáró nyilatkozat nem készült. Ez azonban a Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdésében foglaltak megsértésére - és ezáltal az 1959-es Ptk. 200. § (2) bekezdésére - alapítottan nem eredményezi a kölcsönszerződés érvénytelenségét. Az 1959-es Ptk. 200. § (2) bekezdése szerint semmis az a szerződés, amely jogszabályba ütközik, vagy amelyet jogszabály megkerülésével kötöttek, kivéve, ha ahhoz a jogszabály más jogkövetkezményt fűz. A következetes bírói gyakorlat szerint a más jogágak (pénzügyi, közigazgatási jogi) kötelező szabályait sértő szerződés a polgári jog szempontjából akkor érvénytelen, ha a más jogági törvény kifejezetten rögzíti, hogy az adott jogi norma megsértése egyúttal a szerződés érvénytelenségét is okozza, vagy pedig a törvény értelmezéséből az összes körülményből nyilvánvaló módon megállapítható, hogy a külön jogszabály - az egyéb más jogági szankciók mellett - a szerződés érvényességét sem kívánja megengedni (BDT2006. 1450, BDT2009. 2004.). A pénzügyi jog körébe tartozó Hpt. hivatkozott rendelkezése azonban a kockázatfeltáró nyilatkozat elmaradásához nem fűzte a semmisség jogkövetkezményét.

Mindebből következően az árfolyamkockázatról való tájékoztatást nem feltétlenül kell tartalmaznia külön kockázatfeltáró nyilatkozatnak, az szerepelhet a szerződésben is, kifejezett tájékoztatás hiányában pedig a szerződés rendelkezései, illetve a szerződéskötéskor szóban kapott tájékoztatás

alapján kell vizsgálni, hogy a fogyasztó alappal gondolhatta-e, hogy őt nem terheli árfolyamkockázat, illetve hogy az árfolyam ránézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa. A peradatok alapján azonban ez a jelen ügyben nem állapítható meg. Amint ugyanis azt az elsőfokú bíróság is helyesen megállapította, a kölcsönszerződés részét képező üzletszabályzat V.6. pontja alapján a felperes kifejezetten vállalta a mértékadó devizanem, azaz a svájci frank és a forint közötti árfolyamváltozásból eredő kockázatokat. Ezentúl a szerződés egyéb rendelkezései, így az egyedi szerződés „mértékadó devizanem CHF” és a „normál devizakonstrukció” kitétele is félreérthetetlenül jelezte, hogy a felperes fizetési kötelezettségei változhatnak az egyedi szerződésben megjelölt törlesztő részletekhez képest. Az üzletszabályzat I.17., I.22., I.24. és I.25.b. pontjainak együttes értelmezése eredményeként pedig egyértelmű lehetett a felperes számára, hogy az árfolyam változásából eredő kockázat fennáll, illetőleg hogy a kedvezőtlen irányú változás kockázata őt terheli. Az egyedi szerződésben ugyanis a felek meghatározták a mértékadó devizanemet, míg az üzletszabályzatban rögzítésre került a mértékadó devizanem fogalma (17. pont), a mértékadó árfolyam (24. pont), az árfolyamváltozás kiszámításának képlete (25.b. pont) és alkalmazásának feltételei is. Az üzletszabályzat I.25.b. pontja kifejezi a kölcsönbevevő fizetési kötelezettségének a deviza alapú kölcsönzés lényegéből fakadó változását, nevezetesen, hogy ha a kölcsön nyilvántartási devizanemének forinthez viszonyított árfolyama változik, ez maga után vonja a kölcsönbevevő fizetési kötelezettségének változását is, vagyis hogy neki kell viselnie az árfolyamkockázatot. A kamatváltozás II. üzletszabályzati pont megszővegezésének tartalmából egyértelműen megállapítható, hogy az ténylegesen a kölcsönbevevő fizetési kötelezettségének árfolyamváltozásból adódó módosulását szabályozza, amire a „kamatváltozás II.” szövegrész után zárójelben szereplő „árfolyamváltozás” kifejezés is utal. E rendelkezés egyértelműen és átláthatóan tartalmazza, hogy a kölcsönbevevőnek a mértékadó árfolyam és a fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyam változásának függvényében árfolyamváltozást kell fizetnie, amelynek nincs felső határa. Erre utal az üzletszabályzat I.23. pontjában meghatározott rendkívüli árfolyamesemény fogalma is, ami nem hagyhat kétséget a kölcsönbevevőben a felől, hogy az árfolyam szélsőséges mértékben is változhat.

A fogyasztót is terhelő együttműködési kötelezettségből eredően a jóhiszeműség és a tisztesség követelményeire is tekintettel a kölcsönbevevőtől is minimálisan elvárható, hogy a nagy összegű, hosszútávra szóló pénzügyi ügylet jellegéhez, a vállalt kötelezettség mértékéhez igazodóan tájékozódjon a szerződés megkötése előtt (BDT2013. 2889), tanulmányozza át a szerződést, szükség esetén az egyes általa nem érthető rendelkezésekről tájékoztatást kérjen (6/2013. PJE). Ha a felperes kellő figyelmességgel és körültekintéssel elolvasta volna az egyedi szerződést és az üzletszabályzatot, úgy az előzőekben megjelölt szerződési rendelkezések alapján fel kellett volna ismernie, hogy fizetési terhei előre nem látható mértékben is megnővekedhetnek.

A felperes előadta, a szerződést elolvasta, azonban csupán a törlesztő részlet nagyságának tulajdonított jelentőséget. Ugyanakkor elmondta, az alperes képviselője tájékoztatta arról, hogy a törlesztő részlet változhat, „pár ezer forintos differencia előfordulhat”. Az előzőekben már írtak szerint megállapítható, hogy a szerződés rendelkezései alapján a felperes fizetési kötelezettségének változása két okra, a referencia kamat és a mértékadó devizanem árfolyamának változására vezethető vissza. Az így jelentkező többletfizetési kötelezettség kiterhelésének a módja az ún. havi fix és az ún. normál konstrukció. Míg a fix konstrukció választása esetén az alperes a referencia kamat és az árfolyam változásából eredő többletet a futamidő végén terheli ki, addig a normál konstrukció esetén az nyomban kiterhelésre kerül, megnövelve ezzel a törlesztő részletet. Az erre vonatkozó alperesi tájékoztatásban tehát megjelenik az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatás is. Azt a felperes maga sem állította, hogy rákérdezett a törlesztő részlet megnővekedésének lehetséges okára, ebből pedig az következik, tisztában volt a fentiekkel, ha pedig nem, úgy a kellő

körültekintés hiányában járt el, ami az alperes terhére nem róható. A kifejtettekből következően az egyedi szerződés és az Üsz. rendelkezései alapján egyértelműen megállapítható, hogy a felek deviza alapú szerződést kötöttek, illetve az is, hogy az árfolyamváltozásból eredő többletfizetési kötelezettség az adóst terheli, ezért nincs jelentősége a jogvita elbírálása szempontjából annak, hogy a finanszírozási kérelmet a felperes írta-e alá vagy sem. Erre tekintettel megalapozottan mellőzte az elsőfokú bíróság az írásszakértői vélemény beszerzésére vonatkozó indítványt.

Rámutat továbbá az ítéletábra arra, hogy az alperes képviselőjének fentiek szerinti előadása nem tekinthető olyan konkrét, hiteltérdemlőnek tűnő, később azonban valótlannak bizonyult tájékoztatásnak, amely alapján a felperes a szerződés rendelkezéseitől eltérően alappal gondolhatta azt, hogy az általa viselendő árfolyamkockázat nem valós, annak nincs reális valószínűsége, vagy az bizonyos mértékben korlátozott.

Az egyes szerződési feltételek tisztességtelensége

A polgári peres eljárásban a kérelemre történő eljárás elve érvényesül, azaz a bíróság a polgári ügyek körében felmerült jogvitát erre irányuló kérelem esetén bírálja el (Pp. 3.§ (1) bekezdés). A Pp. 3. § (2) bekezdése a kérelemhez kötöttség elvét fogalmazza meg, e szerint a bíróság a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz a törvény eltérő rendelkezése hiányában kötve van. Ezzel összhangban rögzíti a kérelmen való túlterjeszkedés tilalmát a Pp. 215. §-a, amelynek értelmében a döntés nem terjedhet túl a kereseti kérelmen illetőleg az ellenkérelmen. A felperes a 10. sorszámú beadványában az Üsz. általa megjelölt pontjai tisztességtelenségére marasztalási keresete indokaként hivatkozott, e szerződési rendelkezések érvénytelenségének megállapítására irányuló önálló keresete azonban nem volt. Ezért az elsőfokú bíróság a kereseten túlterjeszkedve állapította meg határozatának rendelkező részében e feltételek érvénytelenségét. Erre tekintettel az ítéletábra mellőzte az elsőfokú ítélet erre vonatkozó rendelkezését.

Az érvénytelenség jogkövetkezménye

A felperes fellebbezése tartalmilag e körben azt kifogásolja, hogy az elsőfokú bíróság a kamat hiánya miatti érvénytelenségi okot kiküszöbölte és a szerződést érvényessé nyilvánította. Ez a kifogása azonban alaptalan. A perbeli kölcsönszerződés - a felperes által sem vitatottan - a 2014. évi XL. tv. (a továbbiakban: DH2 tv.) hatálya alá tartozik, így érvénytelenségének jogkövetkezményeit az 1959-es Ptk. 237. §-a és a DH2 tv. 37. § (1) bekezdése együttesen határozza meg. A DH2 tv. 37. § (1) bekezdése értelmében az e törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a fél keresete nem irányulhat kizárólag a szerződés érvénytelenségének megállapítására, és az érvénytelenség 1959-es Ptk. 237. §-ában meghatározott jogkövetkezményei közül a fél csak a szerződés érvényessé vagy határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítását kérheti. A felperes keresetében az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződés határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítását kérte. Lényeges azonban, hogy az érvénytelenség jogkövetkezményének alkalmazása során a kereseti kérelemhez kötöttség nem érvényesül, a bíróság szabadon dönt abban, hogy a lehetséges jogkövetkezmények közül melyiket alkalmazza. Mérlegelésének, a jogkövetkezmények közötti választás lehetőségének egy korlátja van: nem alkalmazhat olyan jogkövetkezményt, amely ellen valamennyi fél tiltakozik (1/2010. (VI. 29.) PK vélemény 7. pont). A választás során valamennyi körülményt mérlegelve kell döntenie az adott esetben szóba jöhető és leginkább célravezető jogkövetkezmény alkalmazása mellett, döntése során nem részesítheti előnyben sem az egyik, sem a másik fél érdekeit az ellenérdekű fél érdekeivel szemben. Lényeges továbbá, hogy az 1959-es Ptk. 237. §-a az érvénytelenség jogkövetkezményei körében egyenértékű lehetőségnek tekinti az eredeti állapot helyreállítását és a szerződés érvényessé nyilvánítását, és csak ezek alkalmazhatatlansága esetén kerülhet sor a szerződés határozathozatalig

történő hatályossá nyilvánítására (1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 5. pont). Jelen esetben - a fentebb indokoltak szerint - az eredeti állapot helyreállítása kizárt, az 1959-es Ptk. 237. §-a, az 1/2010. PK vélemény 5. pontja és a 6/2013. PJE határozat 4. pontja értelmében prioritást élvező érvényessé nyilvánításnak viszont nem volt akadálya. Annak megítélésénél ugyanis, hogy az érvénytelenség oka kiküszöbölhető-e, azt kell vizsgálni, van-e mód az érvénytelenség okozta érdeksérelem elhárítására. A perbeli esetben - a fent részletezettek szerint - a kölcsönszerződés érvénytelensége egyetlen okból, az ügyleti kamatláb szerződésben való feltüntetésének a hiánya miatt volt megállapítható. Ez a hiányosság a felperesnek tényleges érdeksérelmet nem okozott, hiszen a szerződés konkrét összegben megjelölte az általa fizetendő havi törlesztések összegét, az ezen felüli fizetési kötelezettségét pedig az induló ügyleti kamat mértéke nem érintette. A tényleges felperesi érdeksérelem hiányára utal, hogy a kamat megjelölését maga a felperes sem tarthatta lényegesnek, hiszen ellenkező esetben nyilvánvalóan kérte volna annak szerződésben való feltüntetését, azt azonban maga sem állította, hogy lett volna ilyen igénye. Ennek megfelelően az ítéletábra osztja az elsőfokú bíróság álláspontját, nevezetesen, hogy az induló ügyleti kamatláb meghatározásával, mint az érvénytelenséget eredményező hiányosság pótlásával a szerződés érvényessé nyilvánítható.

Abban viszont egyetért a felperessel, hogy a szerződés adatai és rendelkezései alapján nem állapítható meg, hogy a felek a szerződéskötéskor milyen induló ügyleti kamatlábban állapodtak meg, az Üsz. IV.4. pontjában szereplő kétismeretlenes egyenlet alapján ugyanis annak kiszámításához egy átlagos matematikai ismeretekkel rendelkező fogyasztó tudása nem elegendő. Utal ugyanakkor arra, a Kúria a perbelivel megegyező tartalmú szerződési feltételeket úgy ítélte meg, hogy azok alapján az induló ügyleti kamatláb kiszámítható, és a kapott eredménynek megfelelő kamatmértékkel a szerződés érvényessé nyilvánítható (Gfv.VII.30.150/2016/10.).

Emellett az ítéletábra - az elsőfokú bíróság álláspontjával megegyezően - meghatározó jelentőséget tulajdonított a DH2 tv. alapján elvégzett törvényi elszámolásnak, az elsőfokú bíróság e körben kifejtett érveit a következőkkel egészíti ki.

A pénzügyi intézményeknek az általuk kötelezően elvégzendő elszámolást a DH2 tv. 16. § (2) bekezdése értelmében a Magyar Nemzeti Bank elnökének a DH2 tv. felhatalmazása alapján kiadott rendeleteiben (42., 54. és 55/2014 MNB rendelet) meghatározott tartalommal és formában kellett elkészíteniük. Az érintett MNB rendeletekből megállapíthatóan az elszámolásnak egyebek között tartalmaznia kellett a kölcsön induló kamatlábat, amelyet a részletes elszámolásban tüntettek fel a pénzügyi intézmények. A fogyasztó a pénzügyi intézmény által készített - az ügyleti kamatláb meghatározására is kiterjedő - elszámolás felülvizsgálatát a DH2 tv. 18-28. §-aiban meghatározott módon, határidőn belül és eljárások keretében vitathatta. Ha ezzel a lehetőséggel nem élt, a DH2 tv. 18. § (5) bekezdése értelmében úgy tekintendő, hogy az elszámolás során figyelembe vett adatokat - köztük az induló ügyleti kamatlábat - és az elszámolás eredményét nem kívánja vitatni, azaz azokat ráutaló magatartással elfogadta (1959-es Ptk. 216. § (1) bekezdés), ezért az elszámolás felülvizsgálatnak minősül, és az a továbbiakban nem vitatható. Ez egyben azt is jelenti, hogy az induló kamatláb felülvizsgált elszámolás során történő meghatározásával az érvénytelenség oka elhárult és ezáltal a szerződés „érvényessé vált” (konvalidálódott - 1/2010. (VI. 29.) PK vélemény 5. pont), s miután a felülvizsgált elszámolásra az „érvényessé vált szerződési tartalomnak megfelelően” került sor, az érvénytelenség anyagi jogi jogkövetkezményeinek levonása teljes körűen - a továbbiakban nem vitatható módon - megtörtént, attól utóbb a bíróság sem térhet el. Mindebből következően az ügyleti kamat éves százalékos értéke megjelölésének hiánya miatti érvénytelenség jogkövetkezményének levonására irányuló kereset elbírálása során az érvénytelenség 1959-es Ptk. 237. §-ában illetve a DH2 tv. 37. § (1) bekezdésében megjelölt jogkövetkezményei közötti választás lehetősége arra korlátozódik, hogy a bíróság érvényessé

nyilvánítsa a szerződést azzal, hogy az érvénytelenség okának kiküszöbölése körében lényegében csupán rögzíti annak eredményét, ahogy maguk a felek orvosolták a szerződés hibáját.

A perbeli kölcsönszerződés felülvizsgált elszámolása nem vitásan megtörtént. Annak során az alperes az éves az induló ügyleti kamatlábat 14,11 %-ban határozta meg. A felperes az elszámolással szemben a törvényben biztosított jogorvoslatot nem merítette ki, ezt a kamatmértéket - a fent részletezettek szerint - ráutaló magatartással elfogadta, így ennek az ügyleti kamatlábnak a bíróság általi megjelölésével pótolható a szerződés érvénytelenségéhez vezető hiányosság, s ily módon a szerződés érvényesnek nyilvánítható.

Annak a felperesi érvelésnek, miszerint az induló ügyleti kamatláb az alperes birtokában lévő dokumentumokban szerepel, nincs jelentősége. Lényeges ugyanis, hogy a nem részletes elszámolólevél 1. oldal utolsó bekezdése tartalmaz arra vonatkozó tájékoztatást, milyen módon lehet a „részletes törvényi elszámolást” igényelni illetve azt letölteni a megadott honlapról megelőző regisztrációt követően. Ily módon a részletes törvényi elszámolásban szereplő és az alperes által meghatározott induló ügyleti kamatláb a felperes számára hozzáférhető adat volt.

A felperesnek a különböző kamatértékekre való hivatkozását illetően utal az ítélet tábla arra, az alperes által készített számítások a törvényi elszámolásban szereplő induló ügyleti kamatmértékkel megegyező mértékű ügyleti kamatot tartalmaznak, a finanszírozási kérelemben szereplő adat pedig csupán tájékoztató jellegű, és nem a felek megállapodását tükrözi. A felperes által csatolt elszámolási dokumentumokban szereplő 9,72 % kamatérték az induló 14,11 % ügyleti kamatnak a referencia kamat futamidő alatti csökkenésére figyelemmel meghatározott értéke, míg a 9,26 % a DH1 tv. szerinti felülvizsgálatot követően meghatározott érték.

Miután a szerződés érvénytelensége kizárólag az ügyleti kamatláb szerződésben való feltüntetésének elmaradása miatt volt megállapítható, tekintetbe véve továbbá, hogy ezen érvénytelenségi ok orvoslása a felek közötti elszámolást nem érintette, a felperes alaptalanul kérte fellebbezésében annak megállapítását, hogy a perbeli kölcsönszerződésből eredően nem áll fenn tatózása az alperessel szemben.

A törzskönyv kiadása

Alaptalanul sérelmezi a felperes, hogy az elsőfokú bíróság a törzskönyv kiadása iránti kérelmét nem bírálta el. A jelen perben a Pp. 73/A. § (1) bekezdés b) pontja alapján kötelező a jogi képviselő. A Pp. 146/A. § (1) bekezdése szerint kötelező jogi képviselő esetében az általános szabályoktól (146. §) eltérően a felperes a keresetét - a (2) - (4) bekezdésben foglalt kivételekkel - az alperes érdemi ellenkérelme előadását követő 30 napon belül változtathatja meg. Nem vitás tény, hogy a felperes a törzskönyv kiadására vonatkozó kereseti kérelmét e határidőn túl terjesztette elő. Téves az a felperesi érvelés, miszerint e kereseti kérelem előterjesztése nem minősül keresetváltoztatásnak. A keresetváltoztatás egyik formája ugyanis az ún. tárgyi keresetkiterjesztés, azaz amikor az eredeti kérelem változatlanul hagyása mellett új kérelemmel bővül a felperesi igény. A felperes eredeti kereseti kérelmében a szerződés létre nem jöttére illetve érvénytelenségére alapítottan pénzfizetésre irányuló marasztalási igényt kívánt érvényesíteni. Ehhez képest a törzskönyv kiadására irányuló kérelme - ahogyan azt maga a felperes is helytállóan megjelölte - keresetkiterjesztés, amelyre - mint a keresetváltoztatás egyik formájára - irányadóak a Pp. fent hivatkozott rendelkezései.

Téves a felperesnek az az érvelése is, hogy a Pp. 146/A. § (4) bekezdésében írtak szerint a törzskönyv kiadása iránti igényének érvényesítése tekintetében a keresetváltoztatás tilalma nem érvényesül, figyelemmel a Kúria e kérdésben hozott elvi határozatára. Nem tartozik ugyanis a Pp.

146/A. § (4) bekezdésében írt határozatok körébe a más személyek és az alperes között folyamatban volt perekben hozott bírósági határozat (Kúria Gfv.VII.30.351/2016/5.).

Perérték

Az ítélet tábla nem osztja az elsőfokú bíróság perértékszámítással kapcsolatos álláspontját. A Pp. 24. § (1) bekezdése szerint a pertárgyérték meghatározásakor a keresettel érvényesített követelés vagy más jog értéke irányadó. Jelen esetben a felperes az elsőfokú eljárásban 473 878 Ft megfizetésére irányuló marasztalási keresetét a szerződés létre nem jöttére illetve érvénytelenségére alapította. Az általa elvégzett számítás eredményeként ugyanis álláspontja szerint a követelt összegű túlfizetés mutatkozik a javára. Az alperes szerint azonban a felperesnek áll fenn tartozása vele szemben, ezért a keresettel érvényesített követelés az alperes marasztalásán túlmenően annak a megállapítására irányuló igényt is magában foglalja, hogy a felperesnek nem áll fenn tartozása az alperessel szemben. Ebből következően az elsőfokú eljárás perértéke 2 808 809 Ft, amely a felperes által követelt összegből (473 878 Ft), másrészt abból a követelésből áll, amelyet az alperes a felperes még fennálló tartozásaként nyilvántart (a felmondásban közölt tartozás: 2 334 931 Ft). E perérték alapján a felperes részére engedélyezett illetékfeljegyzési jog folytán feljegyzett elsőfokú eljárási illeték összege az Itv. 42. § (1) bekezdése alapján 168 528 Ft. A felperes keresete - a kamat éves százalékos értéke szerződésben való feltüntetésének hiányában megjelölt érvénytelenségi okot kivéve - alaptalannak bizonyult, amelyre tekintettel a pervesztesség-pernyertesség aránya az alperesre kedvezőbben 80-20 %-ban határozható meg, azaz a felperest 134 824 Ft, az alperest 33 705 Ft terheli, ennek megfelelően az ítélet tábla a felek által fizetendő eljárási illeték összegét a Pp. 253. § (3) bekezdésében foglaltakra figyelemmel felemelte. A magasabb pertárgyérték következtében az alperes javára megítélhető perköltség összege meghaladja az elsőfokú ítéletben foglaltakat, azonban az alperes fellebbezést nem terjesztett elő, így annak felemelésére az ítélet táblának nem volt lehetősége (Pp. 253. § (3) bekezdés).

A fentiekre tekintettel az ítélet tábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján részben megváltoztatta, egyebekben azt helybenhagyta.

A másodfokú eljárásban a perérték 2 516 760 Ft, amely a szerződés létre nem jöttének megállapítására irányuló fellebbezés alapján a szerződésben megjelölt összes törlesztő részlet összege. A felperes fellebbezése eredménytelennek bizonyult, ezért az ítélet tábla az Itv. 74. § (3) bekezdése alapján alkalmazandó 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése alapján a Pp. 78. § (1) bekezdésében foglaltak szerint kötelezte a felperest a feljegyzett fellebbezési eljárási illeték megfizetésére. Az alperesnek a másodfokú eljárásban költsége nem merült fel, ezért arról az ítélet táblának rendelkeznie nem kellett.

S z e g e d , 2017. június 19.

Dr. Szeghő Katalin sk.
a tanács elnöke

Zanócné dr. Ocskó Erzsébet sk.
előadó bíró

Dr. Lengyel Nóra sk.
táblabíró